

СЛОБОДАН ДУШАНИЋ
Филозофски факултет
Београд

МИРОСЛАВ МАРКОВИЋ
1919-2001

Ретки су људи који на плодотворан начин спајају страст за истраживањем, педагошки ангажман, дубоку приврженост породици, пријатељима, отаџбини. Ако их сретнемо и упознамо, осећање губитка које њихова смрт донесе утолико је теже и трајније. Делимо га ипак са многима, па и са широким кругом светске науке. Наука - по својој суштини универзална и регионална у исти мах - чини да нам се осећања туге мешају с осећањима поноса због доприноса који је покојник учинио општем духовном напору, доприноса чији биланс, у тренутку одласка, постаје још очевиднији.

Мирослав Марковић је имао дуг, плодан и срећан живот, који није био свагда лак. Дипломирао је на групи за Класичну филологију београдског Филозофског факултета (1942), где је био асистент 1946-1954. године. До смрти је сачувао оданост својој *alma mater* и својим наставницима, о чему сведоче - између других сведока - посвете негових дела. Гостовао је на Универзитету Vista-Bharati (Индија) током 1954-1955; између 1955. и 1969. био је професор класичних наука на Универзитету Los Andes (Mérida, Венецуела); од 1969. до 1989. професор је у Урбани, САД (Универзитет државе Илиноис). У Урбани је постао *emeritus*, добио докторат *honoris causa* (1994) и задржао низ великошколских и научних функција, укључујући уредништво престижног часописа *Illinois Classical Studies*, који је сам покренуо (1976). Часопис *Illinois Classical Studies* је посветио две лепе свеске Марковићевим јубилејима (1993, 1994); ускоро ће објавити комеморативни број за свог заслужног оснивача.

Динамичан наставник и истраживач широког захвата, Мирослав Марковић је предавао на многим универзитетима, довио је многа научна и стручна признања, објављивао је чланке у водећим часописима а књиге у издањима најугледних установа. Одржавао је присну везу с науком отаџбине, и био

је чест сарадник *Живе Анџике*, почевши од њеног првог тома. Марковићев научни опус одиста импресионира: каквоћом мисли, дометом ерудиције, обимом и разноврсношћу. Његова библиографија - у најпотпунијој, постумној верзији (М. Марковић, *Студије о религији анџике*, Никшић 2001 [Философска библиотека Aletheia, књ. 9, ed. Б. Шијаковић], стр. 136-151) - броји 332 јединице, од којих чак тридесет једну књигу. Ти радови се разврставају у неколико крупних целина: историја и тектови грчке филозофије, патристичка мисао, поезија старих Грка и Римљана, антички и средновековни документарни извори. Заједнички именитељ овог опуса је у сјајном, готово недостижном познавању класичних идиома и, с друге стране, сигурном и вишестраном палеографском искуству. Ако се дубљеразмотре Марковићеви дарови, види се да је писао на свим главним језицима модерне науке, да је имао енциклопедијско образовање које је непрекидно ширио, да је био обдарен темпераментом и самопоуздањем корифеја струке. Мало је ауторитативних издавача класичних текстова који су имали толико смелости у откривању недостатка рукописних предања.

Вероватно најпознатији и најутицајнији резултат Марковићевог истраживања су бројни радови посвећени Хераклиту из Ефеса, једном од очева грчке мисли. На челу тих радова стоје згуснута монографија *Herakleitos* из десетог суплемента (1965, coll. 246-320) *Realencyclopädie* (посебно издање 1968. године) и знаменита књига фрагмената *Heraclitus: Editio maior* (Mérida 1967, стр. 665). Један чланак из *Живе Анџике* 5(1955) 20-28 сведочи да је Марковићево интересовање за Хераклитово дело почело рано, још током његових београдских година, и да је Марковић настојао да о напретку својих хераклитских студија обавести и нашу публику (уп. *Филозофију Хераклиџа Мрачног*, Београд 1983). Основна заслуга Марковићевог истраживања о јонском мислиоцу је у томе што је дао одиста критичко издање одломака; захваљујући Марковићевом издавачком напору (уп. и *Eraclito. Frammenti*, Firenze 1978), савремене студије о Хераклиту стављене су на поуздане темеље. Своја тумачења Хераклитовог списка рашчланио је под насловима „Учење о Логосу“, „Учење о ватри“, „Учење о души“, „Теологија“, „Етика“ и „Политика“, који - сами по себи - одражавају оригиналност тумачевог приступа. Свођени закључке из мноштва сопствених појединачних запажања о Хераклиту, Марковић подвлачи еклектичност Ефешанинове филозофије и индивидуалност његовог израза. Истче значај Хераклитовог метафизичког учења о Логосу, које држи за најкрупнији Хераклитов допринос развоју грчког духа.

Високе вредност Марковићевог истраживачког опуса нашле си леп корелат у привлачности и вредностима његове личности. Био је обдарен великодушном добротом - вазда спреман да помогне свакоме а нарочито млађим колегама и потребитим научним установама. Имао је развијено осећање хумора, у којем су се спајале српска и англо-саксонска традиција. Његова радна енергија, пословична, друговала је са фином радозналешћу, храброшћу и пожртвовањем. Свестан блиског краја, интензивно је радио до последњег часа свог живота. Томе самопрегору дугујемо низ драгоцених књига отетих од смрти, укључујући капитално издање Диогена Лаертија (у два тома, Teubneriana 1999). Одлазак Мирослава Марковића је ненадокнадив губитник за све који су га познавали и за класичне дисциплине којима је служио с толико успеха, истрајности и делотворне љубави.